

มาตรฐานการจัดประเภทกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

การจัดประเภทกิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นการจัดจำแนกข้อมูลอุตสาหกรรมตามประเภทกิจกรรมทางเศรษฐกิจ (Economic Activities) ซึ่งนำไปใช้ในการเก็บรวบรวม การวิเคราะห์ และการนำเสนอข้อมูลสถิติ ทั้งในสถิติประชากร สถิติการผลิต สถิติแรงงานและสถิติเศรษฐกิจด้านอื่นๆ รวมถึงการจัดทำระบบบัญชีประชาชาติ (System of National Account : SNA)

สำนักงานสถิติแห่งชาติได้จัดทำมาตรฐานการจัดประเภทกิจกรรมทางเศรษฐกิจโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการจัดประเภทข้อมูลกิจกรรมทางเศรษฐกิจในโครงการสำมะโนและสำรวจ ทั้งในด้านประชากร การผลิต การจ้างงาน ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศและกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่นๆ เพื่อให้ผู้ใช้ข้อมูลสามารถเปรียบเทียบข้อมูลกันได้ทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ

➤ คำศัพท์ที่ใช้ในการจัดประเภทกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

1) **กิจกรรมทางเศรษฐกิจ** หมายถึง กิจกรรมที่ดำเนินงานโดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง ซึ่งก่อให้เกิดผลผลิต (สินค้าและบริการ) เช่น การปลูกข้าว การผลิตรถยนต์ ภัตตาคาร ร้านขายปลีกผลไม้ การบริการ ซักรีด เป็นต้น การจัดประเภทตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจไม่ได้พิจารณาจาก ชนิดของสินค้าและบริการ ลักษณะของความเป็นเจ้าของกิจการ ชนิดองค์กร รูปแบบการจัดตั้งตามกฎหมาย และวิธีดำเนินงานในหน่วยผลิต

2) **วิสาหกิจ (Enterprises)** หมายถึง หน่วยที่ใหญ่ที่สุด ที่ทำหน้าที่ดูแลทั้งด้านการเงินและการผลิต สามารถดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้มากกว่า 1 กิจกรรม และมีที่ตั้งได้มากกว่า 1 ที่ตั้ง

3) **สถานประกอบการ (Establishments)** หมายถึง วิสาหกิจหรือส่วนหนึ่งของวิสาหกิจที่ตั้งอยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่ง และดำเนินกิจกรรมที่ก่อให้เกิดผลผลิตอย่างใดอย่างหนึ่ง (ไม่รวมกิจกรรมเสริม) โดยกิจกรรมดังกล่าวให้มูลค่าเพิ่มสูงสุด การกำหนดให้ใช้หน่วยงานใดเป็นหน่วยที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ขึ้นอยู่กับผู้จัดทำโครงการ แต่โดยทั่วไปจะพยายามให้เป็นหน่วยที่เล็กที่สุด ก็คือ “สถานประกอบการ”

4) **กิจกรรมหลักของหน่วยงาน** คือ “กิจกรรมที่ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มสูงสุด” ซึ่งวิธีการพิจารณา กิจกรรมหลักได้กำหนดให้ใช้วิธีการแบบบนลงล่าง (top-down method) กิจกรรมที่เป็น “กิจกรรมหลัก” ส่วนใหญ่จะมีมูลค่าเพิ่ม 50 เปอร์เซ็นต์หรือมากกว่า หรือมีมูลค่าเพิ่มสูงสุดของกิจกรรมที่ดำเนินงานทั้งหมดในหน่วยนั้นๆ นอกจากนี้ผลผลิตที่ได้จากการดำเนินกิจกรรมหลักอาจได้เป็นผลิตภัณฑ์หลักหรือผลิตภัณฑ์ที่เป็นผลพลอยได้ เนื่องจากผลพลอยได้เป็นผลผลิตที่สำคัญที่ได้มาพร้อมกับการผลิตผลิตภัณฑ์หลัก เช่น หนังสติ๊กซึ่งได้จากการผลิตเนื้อสัตว์ในโรงฆ่าสัตว์ เป็นต้น

5) **มูลค่าเพิ่ม** คือ มูลค่ารวมที่ได้จากค่าความต่างระหว่างมูลค่าผลผลิตกับค่าใช้จ่ายของสินค้าขั้นกลาง

$$\text{มูลค่าเพิ่ม (GVA)} = \text{ผลผลิตมวลรวม (GO)} - \text{ค่าใช้จ่ายสินค้าขั้นกลาง (IC)}$$

6) **กิจกรรมรองของหน่วยงาน** คือ กิจกรรมการผลิตสินค้าและบริการให้กับบุคคลที่สามที่สามารถแยกบัญชีได้ แต่ไม่ใช่กิจกรรมหลัก

7) **กิจกรรมสนับสนุนของหน่วยงาน** คือ กิจกรรมที่ทำหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของกิจกรรมหลักและกิจกรรมรองให้ดำเนินงานได้ เช่น จัดหาสินค้าและบริการทั้งหมดหรือบางส่วนเพื่อใช้ในภายในหน่วยงาน ฯลฯ

แนวคิดการจัดประเภทกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

การจัดประเภทกิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นการจัดประเภทกิจกรรมตามชนิดของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ไม่ใช่การจัดประเภทตามชนิดของสินค้าหรือบริการ กิจกรรมการผลิตที่เหมือนกันที่ดำเนินงานโดยหน่วยงานต่างๆ จะถูกนำมาจัดประเภทรวมไว้ในกลุ่มเดียวกันเพื่อก่อให้เกิดเป็น “อุตสาหกรรม” ซึ่งอุตสาหกรรมในที่นี้หมายถึง กลุ่มของหน่วยผลิตทั้งหมดที่ดำเนินกิจกรรมการผลิตหลักที่เหมือนหรือคล้ายกัน

การจัดประเภทกิจกรรมทั้งการผลิตสินค้าและบริการมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ได้กลุ่มของกิจกรรมที่นำมาใช้ในการจัดเก็บและนำเสนอข้อมูลสถิติตามกิจกรรมที่ต้องการ ในการนำกลุ่มของกิจกรรมที่หน่วยสถิติ (สถานประกอบการ, วิสาหกิจ ฯลฯ) ดำเนินการอยู่มาจัดประเภทตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยจัดประเภทของกิจกรรมตามกระบวนการที่หน่วยงานดำเนินการเพื่อนำมาอธิบายในรูปของข้อมูลสถิติเชิงเศรษฐกิจ รายการข้อมูลต่างๆ ที่จัดแบ่งจึงเป็นการจัดประเภทตามกิจกรรมที่หน่วยสถิติดำเนินการ ไม่ได้จัดประเภทตามชื่อหรือชนิดของหน่วยงาน

การกำหนดกิจกรรม ควรแยกกิจกรรมหลักและกิจกรรมรองออกจากกิจกรรมสนับสนุนให้ชัดเจน เนื่องจากผลผลิตของกิจกรรมหลักและกิจกรรมรอง คือ ผลิตภัณฑ์หลักและผลิตภัณฑ์รองที่ทำขึ้นเพื่อขายสู่ตลาดหรือเพื่อการใช้ประโยชน์ของผู้อื่น เช่น อาจเก็บไว้เพื่อขายในอนาคตหรือเพื่อการแปรรูปต่อไป แต่สำหรับกิจกรรมสนับสนุนมีไว้เพื่ออำนวยความสะดวกให้กิจกรรมหลักและกิจกรรมรองสามารถดำเนินงานได้

แม้ว่าความหมายของคำว่าสถานประกอบการ อาจจะมีกิจกรรมรองได้มากกว่า 1 กิจกรรม แต่กิจกรรมรองก็ควรจะมีขนาดเล็กเมื่อเทียบกับกิจกรรมหลัก ในกรณีที่กิจกรรมรองมีความสำคัญหรือค่อนข้างสำคัญเทียบเท่ากิจกรรมหลัก จะทำให้หน่วยสถิติดังกล่าวมีลักษณะเป็นหน่วยพื้นที่^[1] มากกว่าจะเป็นลักษณะของสถานประกอบการ ดังนั้นจึงควรแยกกิจกรรมรองออกจากกิจกรรมหลักเป็นอีกหนึ่งสถานประกอบการ

การจัดประเภทกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้กำหนดให้จัดประเภทกิจกรรมของหน่วยสถิติตามกิจกรรมหลัก แต่ในทางปฏิบัติมักพบว่า ใน 1 หน่วยสถิติอาจดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจมากกว่าหนึ่งกิจกรรม และเมื่อนำมาจัดประเภทกิจกรรมทางเศรษฐกิจแล้วพบว่าจะสามารถจัดประเภทได้มากกว่า 1 รายการ การกำหนดกิจกรรมหลักจึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อใช้ในการจัดประเภทหน่วยสถิติ การกำหนดว่ากิจกรรมใดเป็นกิจกรรมหลักของหน่วยสถิติต้องนำกิจกรรมทั้งหมดมาพิจารณา แต่การจัดประเภทหน่วยสถิติว่าควรจัดประเภทไว้ในกิจกรรมใดจะพิจารณาเฉพาะกิจกรรมหลักเท่านั้น

การกำหนดว่ากิจกรรมใดเป็นกิจกรรมหลักของหน่วยสถิติต้องนำกิจกรรมทั้งหมดมาพิจารณา แต่การจัดประเภทหน่วยสถิติว่าควรจัดประเภทไว้ในกิจกรรมใดจะพิจารณาเฉพาะกิจกรรมหลักเท่านั้น ซึ่งในทางทฤษฎี “กิจกรรมหลัก คือ กิจกรรมการผลิตสินค้าและบริการที่ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มสูงสุด” ซึ่งมูลค่าเพิ่มคือมูลค่าเพิ่มรวมที่ได้จากค่าความต่างระหว่างมูลค่าผลผลิตกับค่าใช้จ่ายของสินค้าชั้นกลาง

ในทางปฏิบัติการหาข้อมูลมูลค่าเพิ่มของกิจกรรมต่างๆ ของหน่วยสถิติทำได้ยาก จึงจำเป็นต้องหาวิธีการเพื่อมาทดแทนค่าของมูลค่าเพิ่ม

- แทนค่าด้วยมูลค่าผลผลิต เช่น

- ผลผลิตรวมของหน่วยสถิติที่ได้จากการผลิตสินค้าหรือบริการของแต่ละกิจกรรม

- มูลค่าขายของกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่จัดประเภทไว้ในกลุ่มกิจกรรมเดียวกัน

- แทนค่าด้วยปัจจัยการผลิต เช่น

- ค่าจ้างและเงินเดือนของกิจกรรมประเภทต่างๆ
- จำนวนชั่วโมงการทำงานของกิจกรรมประเภทต่างๆ
- การจ้างงานตามสัดส่วนของจำนวนคนที่ทำงานในกิจกรรมต่างๆ ของหน่วยงาน

การปรับปรุงการจัดประเภทกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

สำนักงานสถิติแห่งชาติได้มีการจัดทำและปรับปรุงการจัดประเภทกิจกรรมทางเศรษฐกิจมาแล้วจำนวน 2 ฉบับ ดังนี้

1. การจัดประเภทอุตสาหกรรมตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจทุกประเภทตามมาตรฐานสากล (International Standard Industrial Classification of All Economic Activities, Third Revision : ISIC Rev. 3)

สำนักงานสถิติแห่งชาติได้จัดทำ การจัดประเภทอุตสาหกรรมตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจทุกประเภทตามมาตรฐานสากล เพื่อใช้งานในโครงการสำมะโนและสำรวจต่างๆ ของสำนักงานฯ และเพื่อให้ผู้ใช้ข้อมูลสามารถเปรียบเทียบข้อมูลกันระหว่างประเทศได้ โดยใช้เอกสาร International Standard Industrial Classification Of All Economic Activities (ISIC) ฉบับ Revision 3 ค.ศ. 1989 ขององค์การสหประชาชาติเป็นหลักในการพิจารณา

2. การจัดประเภทมาตรฐานอุตสาหกรรมประเทศไทย ปี 2552 ฉบับปรับปรุงโดย สำนักงานสถิติแห่งชาติ (Thailand Standard Industrial Classification NSO Revised Version : TSIC NSO Revised Version)

ในการจัดทำ TSIC จึงจัดทำขึ้นบนพื้นฐานของมาตรฐานการจัดประเภทอุตสาหกรรมตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจ 3 ฉบับ คือ

- International Standard Industrial Classification of All Economic Activities Revision 4 (ISIC Rev.4)[1]
- ASEAN Common Industrial Classification (ACIC)[2]
- East Asia Manufacturing Industrial Classification (EAMIC) Ver. 1[3]

องค์การสหประชาชาติ (UN) ได้ทำการปรับปรุง ISIC Rev.4 ขึ้นใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีการเพิ่มรายละเอียดการแบ่งกลุ่มให้ชัดเจนขึ้น เช่น กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับ ICT การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม ฯลฯ และสามารถเปรียบเทียบกับการจัดจำแนกกิจกรรมทางเศรษฐกิจของภูมิภาคต่างๆทั่วโลก

การจัดประเภทมาตรฐานอุตสาหกรรมประเทศไทย ปี 2552 (ฉบับปรับปรุงโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ) นี้ ได้ปรับปรุงจากเอกสาร “การจัดประเภทมาตรฐานอุตสาหกรรม (ประเทศไทย) ปี 2552 (Thailand Standard Industrial Classification: TSIC 2009) ที่จัดทำร่วมกับกรมการจัดหางาน กระทรวง

แรงงาน โดยจัดทำในระดับ 5 หลัก ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ของประเทศ และสามารถเปรียบเทียบข้อมูลได้ทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาค และระหว่างประเทศ

ทั้งนี้สำนักงานสถิติแห่งชาติได้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกิจกรรมทางเศรษฐกิจในโครงการสำมะโนและสำรวจต่างๆ ของสำนักงานฯ เพื่อนำไปวิเคราะห์และวางแผนพัฒนาประเทศ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และครัวเรือน นอกจากนี้ยังสามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์เชิงลึกในการวางแผนและกำหนดยุทธศาสตร์รองรับการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจของประเทศได้